के' सागर यांच्या व्यासंगी अन् अभ्यासू
लेखणीतून साकारलेला
आधुनिक जगाच्या इतिहासावरील
एक सर्वसमावेशक संदर्भ–
जणू एक अभ्यास-शिल्पच!!

आधुनिक जगाचा इतिहास

केंद्र लोकसेवा आयोगाचे तद्वतच, नेट–सेट परीक्षांचे परीक्षार्थी आणि
पदवी व पदव्युत्तर परिक्षांचे विद्यार्थी यांना अत्यंत उपयुक्त
असा सर्वसमावेशक संदर्भ...

आधुनिक जगाचा इतिहास

के'सागर

के'सागर पब्लिकेशन्स

Published By

Sau. Shobhadevi Kshirsagar

K'Sagar Publications

'Suvarna Shilpa', 444/1 Shaniwar Peth,
Adjacent to Rajmachikar Flour Mill,
Near Dakshinabhimukhi Maruti Temple, Pune - 411 030
 : 24450125, 24455435 Fax : 91-020-24453065

Email : customer@ksagar.com
sales@ksagar.com
website : www.ksagar.com

© K'Sagar Publications, Pune : 1994
Govt. of India's
Copy-rights Registration No. L-18401/1999
Thoroughly Revised Tenth Edition : 2018

The name K'Sagar is registered under the trade marks Act, 1999

Printed at
Sanvi Enterprises
Karvenager, Pune

Typesetting
K'Sagar Publications, Pune

Cover Design
K'Sagar Publications, Pune

Price : Rs. 200/-

Our Firm

K'Sagar's House of Books,
'Durga Chambers' 39/1, Budhwar Peth,
Jogeshwari Temple Marg, Appa
Balwant Chowk, Pune - 411 002
 (020) 24483166
Mob : 9923906500, 8087722277
Email : hob@ksagar.com

K'Sagar Book Centre,
'Nutan Classic', 639, Narayan Peth,
Opp. N.M.V. Primary School, Appa
Balwant Chowk, Pune - 411 030.
 (020) 24453065
Mob : 9823121395, 9545567862/63
Email : kbc@ksagar.com

Due care has been taken to ensure that the information provided in this book is correct. However, the authors and the publishers bear no responsibility for any damage resulting from any inadvertent omission or inaccuracy in the book.

केंद्र लोकसेवा आयोगाची परीक्षा
नेट-सेट परीक्षा तद्वतच
विद्यापीठीय पदवी व पदव्युत्तर परीक्षांनाही
अत्यंत उपयुक्त असा सर्वसमावेशक
दर्जेदार संदर्भ ग्रंथ

जणू एक अभ्यास-शिल्पच!

Kसागरीय...

एक. केंद्र लोकसेवा आयोगाच्या मुख्य परीक्षेतील वैकल्पिक विषयांकरिता अभ्यासक्रमानुसार रचना केलेली मराठी माध्यमातील पुस्तके काल-परवापर्यंत उपलब्ध नव्हती. अशा पुस्तकांच्या अभावी या विषयांचा अभ्यास करताना विद्यार्थिमित्रांना कोणकोणत्या अडचणींचा सामना करावा लागतो, याचा अनुभव मी स्वतः अन् तोही अनेक वर्षे घेतलेला आहे. महाविद्यालयीन स्तरावरील तथाकथित 'टेक्स्ट' म्हणून संबोधिली जाणारी पुस्तके केंद्र वा राज्य लोकसेवा आयोगाची परीक्षा देणाऱ्या विद्यार्थ्यांच्या दृष्टीने अतिशय तोकडी पडतात. आयोगाची परीक्षा देणाऱ्या विद्यार्थ्यांची गरज पुरी करण्यास आणि त्यांची ज्ञानक्षुधा भागविण्यास ती अपुरी पडतात.

दोन. संघ लोकसेवा आयोग व महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग यांच्या स्पर्धा परीक्षांचा अभ्यासक्रम विचारात घेऊनच महाविद्यालयीन परीक्षांचा अभ्यासक्रम आखला जावा, असा एक विचार अलीकडील काळात पुढे आला आहे. तथापि, वास्तवात त्या दृष्टीने फारसे काही केले गेल्याचे दिसून येत नाही.

तीन. भावी प्राध्यापकांसाठी होणाऱ्या सेट-नेट परीक्षांसाठी पूर्णार्थाने आणि संपूर्णतया उपयुक्त ठरतील, अशी पुस्तकेही दुर्दैवाने आज उपलब्ध नाहीत.

तात्पर्य. या सर्व पार्श्वभूमीवर, पदवी वा पदव्युत्तर परीक्षांचा अभ्यास करीत असतानाच आणि महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाच्या सामान्य अध्ययनाच्या पेपर्समध्ये अंतर्भूत असलेल्या अनेकविध विषयांची आणि केंद्र लोकसेवा आयोगाच्या मुख्य परीक्षेतील वैकल्पिक विषयांची परिपूर्ण तयारी व्हावी; तद्वतच संबंधित विषयांचे प्राध्यापक होऊ इच्छिणाऱ्यांना सेट-नेट परीक्षांमध्येही चांगले यश मिळविता यावे, अशा समन्वयित दृष्टिकोनातून सर्वसमावेशक व व्यापक संदर्भ ग्रंथांची एक मालिका साकारण्याचा सर्वथैव शैक्षणिक प्रकल्प प्रकाशनाने हाती घेतला आहे. प्रस्तुतचा आधुनिक जगाचा इतिहास हे या ग्रंथमालेतील एक पुष्प होय.

जास्तीत जास्त परीक्षाभिमुख रचना; पूर्वीच्या प्रश्नपत्रिकांमध्ये कोणत्या प्रकरणांना किती महत्त्व दिले गेले आहे, हे विचारात घेऊन त्या त्या प्रकरणाला दिले गेलेले महत्त्व; महत्त्वाच्या प्रश्नांच्या उत्तरांच्या गाभ्याशी स्थिरावणारी प्रकरणरचना व नेहमीची साधी, सोपी के'सागरीय भाषा ही या पुस्तकाची वैशिष्ट्ये माझ्या विद्यार्थिमित्रांना निश्चितच भावतील, यात शंकाच नाही.

आपला,
व्ही. एस. क्षीरसागर
(K'Sagar)

अणुक्रमणिका

१.	**व्यापारवादाचे युग व भांडवलशाहीचा उदय**	११

- ❖ मध्ययुग
- ❖ व्यापारक्षेत्रातील क्रांती
- ❖ भांडवलशाहीचा उदय

२.	**युरोपमधील शेतीक्रांती**	२०

- ❖ सोळाव्या शतकातील शेतीक्रांती
- ❖ अठराव्या शतकातील शेतीक्रांती
- ❖ इंग्लंडमधील शेतीची एकोणिसाव्या शतकातील अवस्था
- ❖ फ्रान्स व जर्मनीतील शेतीचा विकास

३.	**औद्योगिक क्रांती व उद्योगाचा प्रारंभ**	२८

- ❖ औद्योगिक क्रांती
- ❖ औद्योगिक क्रांतीची सुरुवात
- ❖ औद्योगिक क्रांतीचा प्रसार
- ❖ औद्योगिक क्रांतीची वाटचाल
- ❖ दळणवळणातील प्रगती
- ❖ औद्योगिक क्रांतीचे परिणाम

४.	**भांडवलशाहीचा विकास**	४६

- ❖ इंग्लंडमधील भांडवलशाहीचा विकास
- ❖ भांडवलशाहीच्या उदयाची कारणे
- ❖ फ्रान्समधील भांडवलशाहीचा विकास
- ❖ जर्मनीमधील भांडवलशाहीचा विकास
- ❖ अमेरिकेतील भांडवलशाहीचा विकास
- ❖ जपानमधील भांडवलशाहीचा विकास

५.	**एकोणिसाव्या शतकातील साम्राज्यवाद उदय व विकास**	५६

- ❖ साम्राज्यवाद
- ❖ अर्थ व स्वरूप

❖ साम्राज्यवादाचे प्रकार
❖ साम्राज्यवादाचा उदय व विकास
❖ आफ्रिकेतील साम्राज्यवाद
❖ आशियातील साम्राज्यविस्तार
❖ साम्राज्यवादाचे परिणाम

६.	**फ्रेंच राज्यक्रांती**	७१

❖ फ्रेंच राज्यक्रांतीची कारणे
❖ फ्रेंच राज्यक्रांतीची वाटचाल
❖ फ्रेंच राज्यक्रांतीचे परिणाम

७.	**इटली व जर्मनीतील राष्ट्रवाद**	८४

❖ इटलीचे एकीकरण
❖ जर्मनीचे एकीकरण

८.	**इंग्लंडमध्ये उदारमतवादाचा उदय व विकास**	९८

❖ उदारमतवादाचा अर्थ व उदय
❖ उदारमतवादाचे बलदते स्वरूप
❖ समाजकल्याणविषयक कायदे

९.	**अमेरिकेचा जागतिक सत्ता म्हणून उदय**	१०३

❖ पार्श्वभूमी
❖ अमेरिकेचे स्वातंत्र्ययुद्ध
❖ अमेरिकेतील यादवी युद्ध
❖ आर्थिक प्रगतीचा कालखंड
❖ पहिले महायुद्ध व अमेरिका
❖ युद्धोत्तर अमेरिका
❖ युद्धोत्तर परराष्ट्रीय धोरण
❖ परराष्ट्रीय धोरणातील परिवर्तन
❖ युद्धोत्तर काळातील अमेरिकेचा प्रभाव

१०.	**इ. स. १९१७ ची रशियन राज्यक्रांती**	१२०

❖ क्रांतिपूर्व काळातील रशियन समाज
❖ इ. स. १९०५ मधील क्रांतीचा प्रयत्न
❖ इ. स. १९१७ ची राज्यक्रांती

❖ क्रांतीच्या दिशेने वाटचाल
❖ इ. स. १९१७ च्या क्रांतीचे परिणाम

११.	**जर्मनीतील नाझीवादाचा उदय**	**१३१**

❖ वायमर प्रजासत्ताक
❖ वायमर प्रजासत्ताकाची अखेर
❖ ॲडॉल्फ हिटलर व नाझीवाद
❖ हिटलरचे अंतर्गत धोरण
❖ हिटलरच्या अंतर्गत धोरणाचे मूल्यमापन
❖ हिटलरचे परराष्ट्रीय धोरण

१२.	**जपानचा आक्रमक राष्ट्रवाद**	**१५२**

❖ मेईजी राज्यक्रांती
❖ जपानचा आक्रमक राष्ट्रवाद
❖ मांचुरियावरील आक्रमण
❖ इ. स. १९३७ ची चीन-जपान युद्ध
❖ जपानचा दुसऱ्या महायुद्धात प्रवेश

१३.	**भारतातील वसाहतवादाच्या अवस्था**	**१६०**

❖ भारतातील इंग्रजी सत्ता
❖ इंग्रजांच्या वसाहतवादाच्या अवस्था

१४.	**एकोणिसाव्या शतकातील इंडोनेशियातील डच वसाहतवाद**	**१६९**

❖ इंडोनेशिया-थोडा पूर्वेतिहास
❖ इंडोनेशियात डचांचे आगमन
❖ इंडोनेशियावर ब्रिटिशांचा ताबा
❖ इंडोनेशियात डच सत्तेची पुन:स्थापना

१५.	**इजिप्तचे सत्ताधीश व आर्थिक वसाहतवाद (१८७० ते १९२०)**	**१७४**

❖ महंमद अली
❖ अब्बास व सैद पाशा
❖ इस्माइल पाशा

१६.	**चीनमध्ये पाश्चात्त्यांचा प्रवेश व मुक्तद्वार धोरण**	**१८२**

❖ एकोणिसाव्या शतकापूर्वीचे चीनचे व्यापारी संबंध
❖ पहिले इंग्रज-चिनी युद्ध (अफूचे युद्ध)

- ❖ ताईपिंगचे बंड
- ❖ दुसरे इंग्रज-चिनी युद्ध
- ❖ बॉक्सर बंड व त्याचे परिणाम
- ❖ मुक्तद्वार धोरण
- ❖ इ. स. १९११ ची चिनी क्रांती

१७.	**साम्राज्यवादाविरुद्धचा संघर्ष**	**१९७**

- ❖ चिनी जनतेचा साम्राज्यवादविरोधी लढा
- ❖ इंडोनेशियातील साम्राज्यवादविरोधी लढा
- ❖ इंडोचायनातील साम्राज्यवादविरोधी लढा
- ❖ इजिप्तचा स्वातंत्र्यलढा

१८.	**१९४९ ची चीनची राज्यक्रांती**	**२०६**